

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Програма

для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням мовами національних меншин

Українська література

5–9
класи

2005

ББК 83.3(4УКР)
У45

Затверджено Міністерством освіти і науки України
(лист № 1/11-6611 від 23.12.2004)

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Відповідальна за випуск – Ж. О. Кошкіна

Програму підготували: О. М. Івасюк, Н. В. Гуйванюк,
В. Є. Бузинська; Н. І. Руденко (консультант)

У45 **Програма** «Українська література» для 5–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин. – Чернівці: Букрек, 2005. – 136 с.
ISBN 966-8500-69-5

ББК 83.3(4УКР)

© Міністерство освіти і науки України, 2005
© О. М. Івасюк, Н. В. Гуйванюк,
В. Є. Бузинська, 2005
© Видавничий дім „Букрек”, 2005

ISBN 966-8500-69-5

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з української літератури для 5–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин створена відповідно до „Державного стандарту базової повної середньої освіти”.

Українська література як навчальний предмет є обов’язковим у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин. Якість знань з літератури є проявом загальної культури і зрілості людини.

Засвоєння основ української літератури відкриває шлях до пізнання і розуміння природних явищ, духовного багатства, до порозуміння між людьми і культури спілкування у різних сферах життя. При вивченні літератури учні засвоюють ширші основи літературної культури, яка є передумовою їх подальших духовних потреб читання та естетичного самовиховання. Вивчення літератури поглиблює та розвиває перцептивний, інтелектуальний, творчий потенціал учня, формує його здатність об’єктивно оцінювати художні твори, розуміти значення літератури та мистецтва у житті людини і суспільства в цілому.

Навчальний предмет „Українська література” покликаний розвивати естетичні смаки, пізнавальні інтереси учнів та сприяти формуванню духовно розвиненої, високоморальної особистості. Ознайомлення з художнім твором, всебічний аналіз змістової, жанрової та естетичної його специфіки наблизять учнів до розуміння літератури як вияву мистецтва, потужного чинника світосприйняття та самоідентифікації.

Уроки української літератури у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин повинні ввести учнів у світ української літератури, стверджувати творчі

настрої нового покоління, виховувати високі риси шляхетності, розуміння характеру романтичних вчинків, які відповідають їх віковим особливостям.

Аналіз художнього твору має викликати в учнів усвідомлення спілкування з мистецтвом, а також збуджувати патріотичні почуття, формувати стійкі переконання, розвивати творче самостійне мислення.

Основні завдання уроків літератури:

- ознайомлювати учнів з кращими зразками духовної культури українського народу;
- плекати розуміння витоків української культури, менталітету, способу життя;
- сприяти пізнанню гуманістичного (життєствердного) досвіду української літератури та літератур інших народів;
- формувати й розвивати в учнів такі загальнолюдські ціннісні орієнтири, як доброта, гуманізм, повага до батьків, старших людей, любов до рідного краю;
- удосконалювати навички виразного читання (декламування), розуміння і переказування прочитаного;
- сприяти проникненню дитини в духовний світ літературних героїв;
- забезпечувати глибше засвоєння учнями норм української літературної мови, її художньо-зображувальних стильових і стилістичних ресурсів;
- розвивати мислення і мовлення учнів.

Основна мета вивчення літератури – розвиток загальної культури та творчих здібностей учнів, виховання в них світоглядних орієнтацій, вироблення вміння самостійно ознайомлюватися

з творами мистецтва слова, свідомо сприймати втілені в них естетичні, духовні цінності; формування комунікативної літературної компетенції, яка базується на знаннях і вміннях пізнавального і творчого характеру.

Об'єктом вивчення в літературі є художній твір, його естетична природа і духовно-етична сутність, що й зумовлює відповідну організацію уроку літератури.

Основними концептуальними чинниками програми є:

- виховання високоосвіченої, творчої, гуманної особистості;
- виховання культури читання;
- виховання естетично розвиненого читача української літератури.

З цією метою у Програмі передбачено досягнення базових і стрижневих цілей.

Базові цілі:

- Розвиток і вдосконалення вміння адекватно сприймати інформацію в усній формі (**слухання**).
- Розвиток і вдосконалення вміння створювати висловлювання в усній формі відповідно до поставлених завдань (**говоріння**).
- Розвиток і вдосконалення вміння та навичок адекватно сприймати інформацію у письмовій формі, розуміти значення слів та виразів (**читання**).
- Розвиток і вдосконалення вміння створювати в письмовій формі відповідно до поставлених комунікативних завдань висловлювання, поєднання речень (запис текстів, написання невеликих переказів чи творів тощо) (**письмо**).

Стрижневі цілі:

- Засвоєння та відтворення прочитаного тексту: пізнання, відтворення окремих фрагментів чи фактів, з'ясування значення слів та виразів.
- Вироблення мисленнєвих умінь: переказування, опис, аналіз, узагальнення.
- Розвиток логічного мислення, формування творчого підходу до аналізу змісту.
- Формування творчого мислення, застосування його в усному та писемному мовленні.

Відповідно до поставленої мети основними завданнями уроку літератури у школах України з навчанням мовами національних меншин на сучасному етапі у 5–12 класах є:

в основній школі (5–9 класи) –

- вироблення в учнів стійкої мотивації до вивчення української літератури; формування вміння інтерпретувати художній твір; виховання відчуття краси й виражальних можливостей слова;
- формування гуманістичного світогляду, духовного світу людини, її моральних і етичних норм, рис, патріотичного почуття громадянина України, який сприймає і поділяє національні та загальнолюдські цінності, відчуває свою приналежність до загальноукраїнської та загальноєвропейської культури;
- виховання активного і свідомого читача, підвищення загальної читацької та мовленнєвої культури, розбудження творчих здібностей, бажання до писання творів;

- формування ціннісних світоглядних уявлень і усвідомлення пріоритетності загальнолюдських культурних надбань;
- вироблення усвідомленої потреби і вміння у таких видах мовленнєвої діяльності, як аудіювання, читання, говоріння, письмо;
- формування комунікативної компетенції учнів у процесі розгляду чи аналізу літературного твору;
- розвиток уміння сприймати твір як явище мистецтва та розуміти значення ілюстрацій до текстів (творів живопису, графіки, художньої фотографії, екслібрису тощо);
- вироблення в учнів стійкого уявлення про тематичне та жанрове розмаїття художньої літератури, про основні літературні роди та жанри (лірика, епос, драма), їх характерні особливості;
- навчання способів пізнання суті літературного твору (виклад, аналіз, інтерпретація); розвиток умінь зіставляти літературу та дійсність (вимисел і реальність);

у старшій школі (10–12 класи) –

- вироблення поглибленої мотивації до вивчення української мови та літератури; формування духовного світу учнів, світоглядних уявлень, засвоєння загальнолюдських ціннісних орієнтирів;
- удосконалення умінь і навичок жанрового і стилістичного розрізнення текстів, які належать до красного письменства;
- вироблення вміння орієнтуватися в потоці різноманітної інформації; використовувати інформацію з фахової літератури, Інтернету, часописів та інших джерел;
- розвиток в учнів таких людських якостей, як доброта, гуманізм, повага до батьків, старших, любов до рідного краю;

- сприяння кращому читанню і розумінню прочитаного, розвитку мислення і мовлення учнів;
- сприяння кращому розумінню театральних і телевізійних вистав, кінофільмів за мотивами творів письменників;
- сприяння постійному піднесенню рівня культури українського мовлення учнів;
- застосування критеріїв виокремлення з-поміж літературної продукції вартісних, з високим художнім та естетичним потенціалом творів.

Принципи вивчення літератури

- Літературний твір учні сприймають як особливий вид мистецтва – мистецтва Слова, що презентує феномен національної культури.
- Обсяг, зміст та жанрове розмаїття літературного матеріалу відповідають віковим особливостям і зацікавленням учнів, рівню їх суспільної та естетичної компетенції.
- Послідовність, наступність і безперервність змісту літературної освіти забезпечується логічним продовженням тематично-жанрового, художньо-естетичного та літературознавчого напрямків вивчення літератури у початковій школі.
- Засвоєння тематики літературних творів, естетики художніх образів, необхідних теоретичних (літературознавчих) понять на уроках української літератури здійснюється також у процесі порівняння та зіставлення з реаліями рідної літератури.
- Формування інтересу до засвоєння літературних знань, вироблення позитивної мотивації навчання здійснюється за умови співпраці вчителя та учнів у виборі художніх текстів для самостійного читання та мистецьких їх аналогій.

Програма має таку структуру:

1. Перелік творів для текстуального вивчення (читання та аналізу).
2. Основні питання теорії літератури, літературної критики і поезики, які доцільно опрацювати, розглядаючи художній твір, для того, щоб знати і розуміти його походження, структуру та особливості, а також для пізнання і розуміння основ та функцій літератури, закономірностей її розвитку і принципів літературної естетичної комунікації. Учні засвоюють їх різними способами: через пояснення вчителя, під час роботи з підручником та довідковою літературою, у процесі інтерпретації конкретного літературного твору.
3. Додатки: список творів для вивчення напам'ять; список творів, рекомендованих для читання додатково; мистецькі аналогії; список навчально-методичної літератури. Перелік творів для додаткового читання повинен допомагати у виховних цілях вчителів і відповідати зацікавленням учнів. Учитель заохочує учнів до того, щоб вони знайомилися з різними ілюстраціями, дізнавалися у процесі читання про митців та різні видання книг. Важливим є ознайомлення з мистецькими аналогіями художніх творів (кінофільмами, живописом, музикою, театральними виставами), які своїми засобами сприяють пізнанню мистецтва слова.

5 клас

(70 годин, 2 години на тиждень,
резервний час – 7 год.)

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	ВСТУП. Література як вид мистецтва і спосіб відображення дійсності. <i>Теорія літератури:</i> Поняття про образне слово. Поняття про художній твір.	Учень: з'ясовує естетичну природу та духовно-етичну сутність художнього слова. Пояснює зв'язок між усною народною творчістю та художньою літературою. Знає і розуміє терміни „художня література” й „усна народна творчість”. Уміє відрізнити художню літературу від інших видів мистецтва. Висловлює судження стосовно значення творів мистецтва слова.
3	ІЗ ДЖЕРЕЛ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ. Народні казки. „Названий батько”, „Мудра дівчина”, „Королеве золоті”. <i>Теорія літератури:</i> Поняття про фольклор (усну народну творчість). Народна казка.	Дає визначення фольклору та основних видів фольклорних творів, зокрема народної казки, знає зміст казок „Названий батько”, „Мудра дівчина” та „Королеве золоті”, дійових осіб (персонажів). Виразно читає та переказує тексти казок, визначає головних та другорядних дійових осіб (героїв, персонажів), характеризує їх, оцінює їх вчинки, розпізнає композиційну специфіку казки як фольклорного жанру. Сприймає фольклор як колективну творчість народу, розпізнає фантастичне і реальне, усвідомлює перемогу добра над злом, використовує знання про народну мудрість на практиці, узагальнює такі народні риси, як милосердя, кмітливість, винахідливість, гумор, відображені в усній народній творчості.
3	Народні перекази та легенди. „Запорожці в урочищі Сагайдачному”.	Дає визначення народних переказів і легенд як фольклорних жанрів, порівнює спільне та відмінне між переказами і легендами, аналізує назви та зміст народних переказів і

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p>„Шандровський соляний колодязь”. Легенда Вашого краю.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Народні перекази та легенди.</p>	<p>легенд „Запорозці в урочищі Сагайдачному”, „Шандровський соляний колодязь”.</p> <p>Виразно, осмислено читає й переказує тексти переказів, легенд; визначає тему та головну думку, розпізнає жанрову специфіку народних переказів та легенд, знаходить у текстах переказів слова й вирази, які підтверджують головну думку творів.</p> <p>Робить висновок про зв’язок історії народу з її відображенням у фольклорних жанрах (народних переказах, думах і піснях), про самовіддане служіння козацтва Україні, його роль у відродженні української державності, про заснування давніх міст і сіл, походження їх назв.</p>
2	<p>Прислів’я та приказки. Загадки. Скоромовки.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Прислів’я та приказки. Загадки. Скоромовки.</p>	<p>Дає визначення прислів’їв, приказок, загадок і скоромовок. Пояснює специфіку їх як окремих фольклорних жанрів (будова, способи творення, особливості мови). Порівнює спільне й відмінне між прислів’ями, приказками і загадками.</p> <p>Виразно, вдумливо читає тексти прислів’їв, приказок, загадок, скоромовок. Визначає тематику прислів’їв та приказок, наводить паралелі (відповідники) з рідної мови.</p> <p>Знаходить відгадки до загадок.</p> <p>Узагальнює зміст прислів’їв і приказок, загадок та скоромовок, оцінює їх як скарбницю народної мудрості. Підкреслює відображення національної ментальності у фольклорних жанрах, спостережливості, народного розуму та творчої фантазії.</p>
4	<p>ДИВОСВІТ ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ. Іван Франко. „Фарбований Лис”.</p>	<p>Усвідомлює поняття про літературну казку та основні відмінності між народними та літературними казками, визначає головних та другорядних персонажів казки. Пояснює</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p>Оксана Іваненко. „Казка про маленького Піка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про літературну казку. Головні та другорядні персонажі.</p>	<p>явище алегорії, аналізує зміст казки „Фарбований Лис”.</p> <p>Розпізнає специфіку літературних казок. Виразно, осмислено читає казку „Фарбований Лис”, підбирає заголовки до розділів, складає план тексту, визначає тему і головну думку твору (засудження користолюбства, нечесності, висміювання пихатості та зарозумілості людей через образи казкових персонажів), характеризує образ Лиса.</p> <p>Переказує зміст казки Оксани Іваненко „Казка про маленького Піка”, пояснює головну думку твору, характеризує риси образів персонажів, висловлює судження про образи пташиної сім’ї як втілення позитивних людських рис.</p> <p>Узагальнює значення літературної казки як виду письменницької художньої творчості для дітей. Підкреслює уособлення в казкових персонажах людей з їх вадами, добрими та поганими вчинками.</p>
2	<p>СЛОВО ДАВНЄ Й СЬОГОЧАСНЕ. Тарас Шевченко. „Мені тринадцятий минало...”, „Сон” („На панщині пшеницю жала...”).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про прозову та віршовану мову. Про риму.</p>	<p>Розповідає короткий біографічний нарис про Т. Г. Шевченка та його роль у розвитку української літератури, про дитячі роки Тараса Шевченка; про автобіографічну основу вірша „Мені тринадцятий минало”. Пояснює зміст віршів „Мені тринадцятий минало” та „Сон”. Характеризує поняття прозової та віршованої мови, поняття рими. Виразно читає й переказує зміст поезій „Мені тринадцятий минало” і „Сон”, визначає настрої і переживання малого хлопчика, розкриває головну думку вірша „Сон” (мрії матері-кріпачки про вільне трудове життя її сина), відображення в його творах тяжкого життя селян-кріпаків, мрій про вільне і щасливе майбутнє. Характеризує особливості прозової та віршованої</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Іван Франко. „Грицева шкільна наука”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про мову автора та мову діючих осіб.</p>	<p>мови, знаходить у віршованих текстах рими, підбирає самостійно рими до певних слів.</p> <p>Розмірковує про відображення у творах Тараса Шевченка тяжкого життя селян-кріпаків, мрій про вільне і щасливе майбутнє.</p> <p>Підкреслює значення творчості Шевченка як національного генія українського народу.</p> <p>Розповідає короткий біографічний нарис про Івана Франка, зокрема його дитячі роки. Характеризує зміст, тему та головну думку оповідання „Грицева шкільна наука”. Виразно й осмислено читає і переказує текст оповідання „Грицева шкільна наука”, складає план змісту, визначає тему твору (правдиве зображення старої школи в Україні, стосунків учнів та учителів). Характеризує образ хлопчика Гриця. Знаходить у тексті картини відображення селянського побуту. Визначає особливості мови автора та діючих осіб. Порівнює стару школу з її методами навчання (на основі вивченого оповідання) з сучасною школою, умовами життя і навчання учнів, зіставляє зображені у творі події з власними життєвими спостереженнями.</p>
3	<p>Михайло Коцюбинський. „Ялинка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Опис-пейзаж. Порівняння.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про Михайла Коцюбинського, його дитячі роки. Виразно, осмислено читає і переказує оповідання „Ялинка”, складає його план, визначає тему і головну думку оповідання, розкриває вдачу хлопчика Василька через його дії, вчинки і почуття. Знаходить у тексті описи-пейзажі. Наводить приклади порівнянь та пояснює засоби їх вираження.</p> <p>Висловлює судження про талант Михайла Коцюбинського як письменника, як майстра пейзажів, узагальнює відомості про життя</p>

Кількість годин	Зміст навчально-го матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>Леся Українка. „Колискова”, „Зоряне небо”, „Вечірня година”, „Співець” (на вибір учителя).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Колискові пісні. Пестливі слова.</p>	<p>сільських дітей і селян-бідняків у минулому, про звичаї і традиції українського та румунського (угорського, польського чи ін.) народів. Розрізняє пейзажі, створені засобами живопису, літературні пейзажі.</p> <p>Знає короткий біографічний нарис про Леся Українку, її дитячі роки, характеризує зміст вірша „Колискова”. Вивчає вірш напам’ять. Порівнює народні та літературні колискові пісні. Знаходить у тексті слова, які передають турботу матері про долю своєї дитини та любов матері до свого сина. Характеризує головну думку твору (заклик до стійкості у боротьбі з незгодами життя). Спостерігає за будовою вірша та роллю пестливих слів у тексті, пояснює зв’язок фольклору з художньою літературою, висловлює судження про Леся Українку як поетесу незламного духу. Висловлюється про роль колискової пісні у житті людини. Описує образ матері над колискою дитини (за літературою та живописом).</p>
3	<p>Архип Тесленко. „Школяр”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про літературний портрет.</p>	<p>Знає відомості про життя і творчість Архипа Тесленка, виразно й осмислено читає і переказує зміст оповідання „Школяр”, складає план оповідання, визначає тему й головну думку. Знаходить у тексті слова, які змальовують життя сільської бідноти в минулому, засвідчують повагу хлопчика Миколки до батьків та вчителя, характеризує роль учителя в житті хлопчика. Аналізує мовні особливості оповідання. Наводить приклади описів портретів.</p> <p>Висловлює судження про Архипа Тесленка як письменника, міркування про життя селян-бідняків у минулому, тяжке дитинство</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Володимир Винниченко. „Федько-Халамидник”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про епічний твір, оповідання.</p>	<p>сільських дітей, зіставляє зображувані події з власними життєвими спостереженнями, обґрунтовує роль освіти і вчителів у житті кожної людини.</p> <p>Знає короткі відомості про життя і творчість В. Винниченка, виразно й осмислено читає та переказує зміст оповідання „Федько-Халамидник” – історію про давнє життя дітей передмістя, їх розваги, стосунки між собою та дорослими. Порівнює соціальні умови життя Федька і Толі, характеризує риси їх характеру, причини їх вчинків. Спостерігає за емоційністю й точністю мови оповідання.</p> <p>Висловлює судження про поняття добра і зла, своє ставлення до героїв твору.</p>
2	<p>Яків Качура. „Іван Богун” (уривок).</p>	<p>З’ясовує короткі біографічні відомості про автора, характеризує історичну епоху, про яку розповідається у творі, аналізує внутрішній стан та вчинки головного героя – Івана Богуня. Порівнює його з представниками ворожого стану, пояснює основну колізію уривку.</p> <p>Висловлює судження стосовно героїчної поведінки Івана Богуня, значення визвольної війни українського народу за свободу і незалежність.</p>
1	<p>Андрій Малишко. „Вчителька”.</p>	<p>Виразно читає вірш, визначає головну думку твору, описує важку, але благородну працю вчителя. Характеризує трагічну долю героїні. Спостерігає за мовою твору, з’ясовує роль пестливих слів у зображуваній картині.</p> <p>Висловлює судження про роль учителя у навчанні та вихованні підростаючого покоління.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>Дмитро Білоус. „Хліб і слово”, „Звертання”, „Рідна мова” (за вибором учителя).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Порівняння як художній засіб.</p>	<p>Знає стислі відомості про автора, виразно читає вірш, визначає головну думку твору. Пояснює, чому „хліб і сіль” вважають свяченою. Спостерігає за мовними виражальними засобами, добирає приклади порівнянь та епітетів, порівнює їх з простими означеннями.</p> <p>Висловлює судження про слово і хліб як одвічні основи фізичного і духовного життя народу.</p>
1	<p>КРАСА РІДНОГО КРАЮ. Павло Тичина. „Хор лісових дзвіночків”.</p>	<p>Виразно читає вірш, з’ясовує основну думку твору; описує свої враження від прочитаного; змальовує своїми словами красу української природи, зокрема рідного краю; спостерігає за тропами в поетичному творі, аналізує роль мовних засобів у створенні поетичної картини.</p> <p>Висловлює судження про роль рідної природи в житті людини.</p>
2	<p>Володимир Сосюра. „Зима”, „Люблю весну”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Епітет.</p>	<p>Виразно читає вірші, з’ясовує основну думку творів, спостерігає за описом завірюхи в поезії, з’ясовує художні деталі опису, порівнює описи завірюхи в полі та в місті в поезії „Зима” та весняного пейзажу в поезії „Люблю весну”, аналізує художні засоби зображення явищ природи. Знаходить епітети, з’ясовує їх роль, добирає до них синоніми.</p> <p>Висловлюється про власні відчуття від поетичного змалювання зимового та весняного пейзажів.</p>
3	<p>Леонід Смілянський. „Лідер”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про опис.</p>	<p>Переказує зміст оповідання, описує пораненого голуба, з’ясовує, як Степанко рятував голуба. Характеризує переживання й почуття Степанка, виділяючи риси його вдачі, знаходячи потрібне підтвердження в тексті. Визначає головну думку оповідання, складає собі</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	Василь Симоненко. „Грудочка землі”.	<p>враження про важливість ролі людини у збереженні природи. Поглиблює свої знання про опис та його роль у художньому творі.</p> <p>Висловлює судження про необхідність оберігати рідну природу, турбуватися про птахів.</p> <p>Знає короткі відомості про життя і творчість В. Симоненка, виразно читає вірш, визначає головну думку твору. Визначає, за допомогою яких слів та виразів (художніх засобів) автор змальовує пейзажі рідної землі. Пояснює, за що полюбив поет пісні свого народу. Характеризує епітети, якими автор оцінює народну пісню.</p> <p>Висловлює судження про пісню як виразника дум і сподівань народу, його мудрості й життєвого досвіду.</p>
3	Євген Гуцало. „Лось”.	<p>Знає стислі відомості про життя і творчість Є. Гуцала, описує основні події оповідання „Лось”, характеризує почуття й переживання хлопчиків, поведінку лося. Зіставляє описи зовнішності хлопчиків та Шпичака, пояснює, як ці описи пов'язані з рисами характеру персонажів. Спостерігає за описом місцевості, де відбувалася подія, описує зовнішній вигляд лося. Виявляє мовні особливості оповідання.</p> <p>Висловлює судження про авторську позицію Є. Гуцала, пояснює його ставлення до природи, оцінку благородних і нечесних вчинків.</p>
1	Володимир Бровченко. „Два хлопчики”.	<p>Виразно читає вірш, визначає головну думку твору. Описує картину, яка виникла в його уяві під час читання вірша, висловлює враження про ліс, пояснює зміст останньої</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	Віктор Близнець. „Кривенька”.	<p>строфи поезії. Називає відомі йому художні твори, у яких зображено ліс улітку, взимку, порівнює описи.</p> <p>Висловлює судження про ставлення людини до природи.</p> <p>Знає короткі відомості про життя і творчість В. Близнеця, переказує зміст оповідання „Кривенька”, визначає головну думку твору, характеризує вчинки баби Гані. Аналізує ставлення до кривенької качечки, пояснює мотиви її поведінки. З’ясовує, що віщують птахи.</p> <p>Висловлює судження про взаємини людини з тваринним світом.</p>
2	Анатолій Давидов. „Рятували Конотоп”.	<p>Знає короткі відомості про життя і творчість Анатолія Давидова, переказує зміст оповідання „Рятували Конотоп”, з’ясовує головну думку твору. Пояснює походження назви річки Конотоп. Характеризує образи дідуся і внука. Подає опис левади, визначає засоби мовної виразності, якими автор висловлює замилювання красою рідної природи. Спостерігає за народними прикметами, що віщують погоду.</p> <p>Висловлює судження про екологічні проблеми рідного краю, народні традиції та прикмети, важливість їх збереження.</p>
2	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ.	Вивчає твори письменників рідного краю.

6 клас

(70 годин, 2 години на тиждень,
резервний час – 7 год.)

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ (відповідно до пори року). „Весняночка-паняночка”, „Пісенька житнього віночка”, „Ой хто, хто Миколая любить”, „Добрий вечір тобі, пане господарю!”, „Щедрик, щедрик, щедрівочка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Народні пісні, їх види. Календарно-обрядові пісні, колядки та щедрівки.</p>	<p>Учень:</p> <p>характеризує народну пісню як жанр фольклору, визначає види народних пісень. Знає про народних співців – лірників та кобзарів (бандуристів). Розповідає про пісні літературного походження, про зв'язок літературних пісень з народними. Класифікує календарно-обрядові пісні (веснянки, купальські, жнивварські, колядки та щедрівки), визначає їх ознаки. Пояснює, чому більшість обрядів та обрядових пісень пов'язані із землеробською працею.</p> <p>Виразно читає й аналізує тексти календарно-обрядових пісень.</p> <p>Висловлює судження про головні календарні обряди українців, про святкування Різдва, Нового року, Святого Миколая, про підготовку до величних народних свят. Називає свої улюблені народні пісні.</p>
2	<p>Павло Чубинський, Михайло Вербицький. „Ще не вмерла України...”.</p> <p>КРОКУЄ ОСІНЬ ЗОЛОТА... Богдан Лепкий. „Журавлі” („Видиш, брате мій...”).</p>	<p>Розповідає про пісні літературного походження, їх авторів. З'ясовує, що таке гімн, знає історію створення національного гімну України. Декламує гімн. Порівнює гімн з іншими видами пісень.</p> <p>Висловлює судження про значення національного гімну в житті народу.</p> <p>Пояснює зміст пісні „Журавлі”, визначає її головну думку – тему відданості рідній землі, характеризує ставлення автора до загальнолюдських цінностей. Висловлює власні судження про значення Батьківщини у житті людини.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p><i>Теорія літератури:</i> Гімн як різновид пісні.</p> <p>Микола Вінграновський. „Грім”, „Що робить сонце уночі”, „Гусенятко”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Література і дійсність. Образотворче мистецтво і література.</p>	<p>Знає окремі фрагменти біографії М. Вінграновського. Виразно читає вірші, акцентуючи увагу на засобах художньої виразності мови. Пояснює, за допомогою яких художніх засобів створено образи-персонажі поезій: грому, сонця.</p> <p>Читає й переказує текст оповідання „Гусенятко”. Визначає головну думку твору – відновлення єдності живого світу. Аналізує привабливе і малознайоме пташине життя, що є часточкою природи. Висловлює судження про необхідність співчувати слабшому та бережно ставитись до доквілля. Висловлює судження про взаємозв'язок літературних творів та творів образотворчого мистецтва.</p>
3	<p>Леонід Глібов. „Вовк і кіт”, „Щука”.</p> <p>Акрівірші: „Хто доня?”, „Що за птиця?”, „Журба”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Літературна байка та акрівірш. Алегорія.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Аналізує поняття байки, її структуру. Пояснює особливості байки як гумористичного жанру. Характеризує зміст байок „Вовк і кіт”, „Щука”. Виразно й усвідомлено читає і переказує зміст байок „Вовк і кіт”, „Щука”, визначає головну думку байок, характеризує викривальну і повчальну їх спрямованість (мораль). Вивчає одну з байок напам'ять.</p> <p>Висловлює судження про алегоричне зображення у байках реальних подій та людських вчинків, про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями. Визначає поняття акрівірша, знайомиться зі змістом творів, висловлює судження про власне враження від прочитаного. Виразно читає поезію „Журба”, спостерігає за настроями ліричного героя, пояснює, чому поетичні рядки стали улюбленою народ-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>Степан Руданський. „Вовки”, „Козак і король”, „Запорожці у короля”, „Окуляри”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про гумор. Співомовка.</p>	<p>ною піснею.</p> <p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Характеризує жанри гумору (байки, усмішки, гуморески, співомовки, анекдоти), дає їх визначення. Аналізує зміст співомовок „Вовки”, „Козак і король”, „Запорожці у короля”, „Окуляри”.</p> <p>Виразно читає й переказує зміст співомовок, визначає їх головну думку, характеризує зв'язок серйозних історичних фактів з їх гумористичним відображенням у співомовках.</p> <p>Висловлює судження про роль гумору в житті людини, обґрунтовує власні спостереження над смішними ситуаціями в житті.</p>
1	<p>Яків Щоголів. „Листопад”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Про словесний малюнок, словесну деталь.</p>	<p>Знає зміст вірша. Виразно читає вголос, знає вірш напам'ять. Описує зображену у вірші картину осінньої пори. Аналізує змалювання змін природи у літературному творі. Пояснює, якими художніми засобами поет створює осінній пейзаж. Пояснює зміст поняття „словесний малюнок”. Порівнює літературний пейзаж із образотворчим та музичним.</p>
4	<p>Спиридон Черкасенко. „Маленький горбань”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про епічний твір. Поняття про героя художнього твору.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Виразно й усвідомлено читає й переказує оповідання „Маленький горбань”, складає план твору. Характеризує образ головного героя Павлика, оцінює образ хлопчика через його вчинки, з'ясовує його стосунки з іншими дітьми. Робить висновок про ставлення автора до свого персонажа.</p> <p>Висловлюється про своє сприйняття твору. Має поняття про епічний твір, зокрема оповідання як літературний жанр.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>Микола Вороний. „Євшан-зілля”. Легенда про євшан-зілля (із Галицько-Волинського літопису).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про поему.</p> <p>ЗИМОВІ ВІЗЕРУНКИ. Богдан-Ігор Антонич. „Різдво”, „Коляда”.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Виразно й усвідомлено читає й переказує зміст поеми М. Вороного „Євшан-зілля”, визначає його історичну основу, зв'язок з народною легендою (за літописом). Характеризує тему та головну думку. Розповідає про життя ханського сина у полоні і пояснює, чому він забув рідний край.</p> <p>Висловлює судження про історичну пам'ять як усвідомлення приналежності людини до свого народу.</p> <p>Розповідає фрагменти біографії письменника. Знає про народні колядки та щедрівки. Виразно читає поезії. Аналізує, які художні засоби використав автор у поезії для відображення свята Різдва. Визначає у вірші тропи.</p> <p>Висловлює судження про значення традиційних свят і духовну суть, яку вони мають, форми їх побутування, про дотримання традицій у батьківському домі.</p>
4	<p>Олександр Олесь. „Печенізька облога Києва”, „Метелиця чи дівчина...”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про історичну поему.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), акцентує увагу на натхненній творчій праці впродовж всього життя, називає опоетизовані народні казки, поеми. Пояснює історичну основу поеми „Печенізька облога Києва”.</p> <p>Виразно та вдумливо читає й переказує зміст поеми, визначає тему, головну думку твору. Характеризує образ хлопчика та його героїчні вчинки.</p> <p>Висловлює судження про героїзм, героїчні вчинки дітей у різних життєвих ситуаціях. Виразно читає вірш „Метелиця чи дівчина”, визначає його тему, знає вірш напам'ять. Розповідає про образ зими у творчості відомих йому письменників. З'ясовує</p>

<i>Кількість годин</i>	<i>Зміст навчаль- ного матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноос- вітньої підготовки учнів</i>
		особливість жанру історичної поеми, її змі- стову та мовну специфіку.

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>Дніпрова Чайка. „Дівчина-чайка”, „Морське серце”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про легенду, поезію в прозі.</p>	<p>Знає зміст творів, визначає їх тему та ідею.</p> <p>Аналізує головні алегорично-символічні образи-персонажі. Пояснює, які життєві явища та події спричинилися до появи циклу „Морські малюнки”. З’ясовує відмінність вірша від поезії у прозі, наводить приклади. Розмірковує про мовні засоби відтворення мариністичного пейзажу, порівнює його з творами образотворчого мистецтва.</p> <p>Виносить судження про мариністику в літературі.</p>
3	<p>ПРИКМЕТИ ВЕСНИ.</p> <p>Максим Рильський. „Пісні”, „Порада”, „Ознаки весни”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Віршові розміри: ямб, хорей.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Декламує вірші, дотримуючись піднесеного настрою, пояснює зміст образних висловів творів, виявляє ставлення ліричного героя до пісень інших народів. Знаходить і пояснює рядки, що розкривають ставлення автора „до братніх на землі пісень”, а також до народів, які їх створили. Визначає віршові розміри поезії „Пісні”.</p> <p>Висловлює судження про значення пісні як вияву культури, традиції кожного народу.</p> <p>Розмірковує про образне значення віршів „Порада”, „Ознаки весни”. Практично засвоює способи розрізнення віршових розмірів, взаємозв’язок між ритмічною будовою твору та його змістом.</p>
2	<p>Віктор Кава. „Пиріжок з калиною”.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника. Переказує зміст оповідання. Визначає його головну думку: добро і щедрість – основа людського життя.</p> <p>З’ясовує риси характеру героїв оповідання, вирізняючи ті, які викликають прихильність і симпатію. Висловлює судження про мотиви поведінки героя та власне ставлення до його вчинків.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>Остап Вишня. „Перший диктант”, „Як ми колись учились”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про гумореску.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії).</p> <p>Переказує зміст гуморесок „Перший диктант”, „Як ми колись учились”, називає головних та другорядних персонажів, описує їх зовнішність, риси характеру, коментує їх ставлення один до одного, знаходить мовні засоби творення комічного. Аналізує зміст гуморески, зупиняється на образі вчительки, акцентуючи увагу на її ставленні до учнів. Висловлює судження про ліричного героя гуморесок, його вік, зовнішність, ставлення до рідних людей. Пояснює слова та вирази жартівливого характеру. Визначає поняття комічного, характеризує засоби його вираження в художньому тексті.</p>
4	<p>Всеволод Нестайко. „Тореадори з Васюківки” (уривок).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про повість.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Виразно та вдумливо читає уривки з повісті, переказує зміст, аналізуючи вчинки, поведінку героїв у різних життєвих ситуаціях. Аналізує зв'язок пригодницького і звичайного, комічного і нейтрального. Має поняття про повість як епічний жанр.</p> <p>Висловлює судження про зв'язок змісту твору з дійсністю, роль пригодницьких творів, про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями.</p>
2	<p>Ігор Калинець. „Писанки”, „Стежечка”, „Блискавка”, „Веселка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про верлібр, метафору.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Виразно й вдумливо читає, аналізує поезії І. Калинця. Розпізнає особливості поетичної мови.</p> <p>Знаходить у поетичних текстах порівняння та метафори. Знає визначення метафори.</p> <p>Висловлює судження про поетичне (об-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>КРАСНЕ ЛІТЕЧКО ПРИЙШЛО. Ярослав Стельмах. „Химера лісового озера, або Митькозавр з Юрківки” (фрагмент).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про пригодницький твір.</p>	<p>разне) відображення дійсності („дивосвіт поезії”), про почуття, навіяні поезіями (образ матері, рідної природи). Виражає своє відчуття Великодніх свят, ролі писанки у світосприйнятті українця. Знає вірш „Писанки” напам’ять.</p> <p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії). Аналізує зміст фрагмента повісті, з’ясовує поняття про пригодницький твір (повість, роман, оповідання).</p> <p>Виразно та вдумливо читає уривки з повісті „Химера лісового озера”, знаходить у тексті реальні (звичайні) та фантастичні (пригодницькі) події, визначає кульмінаційний момент у тексті, характеризує образи Сергія та Митька.</p> <p>Висловлює судження про роль фантазії, фантастичних творів у житті людей, про зв’язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями (ставлення до навколишнього світу).</p>
1	<p>Тарас Шевченко. „Тече вода з-під явора”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Лірика у різних родах літератури.</p> <p>Костянтина Малицька. „Чом, чом, чом, земле моя...”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поглиблене поняття про метафору.</p>	<p>Виразно читає вірш, аналізує його образну систему. Розповідає, які асоціації виникають при читанні цього твору. Пояснює, яка пора року описана у вірші, та відшуковує її ознаки у тексті.</p> <p>Знаходить у творі тропи і пояснює, з якою метою вони вжиті. Знає вірш напам’ять.</p> <p>Визначає головну думку поезії.</p> <p>Виразно декламує вірш, пояснює значення рідної землі для кожної людини. Виділяє художні засоби твору. Визначає актуальність теми для сучасної молоді.</p> <p>Висловлює судження про те, чим є для людини рідна земля, як треба любити її; окреслює значення поетичних засобів вираження патріотичних почуттів. Порівнює поетичний текст із музичним твором на його</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ.	слова. Знайомиться з творами письменників-земляків.

7 клас

(70 годин, 2 години на тиждень,
резервний час – 7 год.)

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>МИНУВШИНА УКРАЇНИ У ФОЛЬКЛОРИ. Народні думи. „Дума про Марусю Богуславку”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Думи як вид усної народної творчості.</p>	<p>Учень: знає назви українських дум, роль історичних дум у духовному житті українців. Аналізує зміст думи „Про Марусю Богуславку” та її зв'язок з історичним контекстом, подає визначення думи, пояснює її жанрову специфіку.</p> <p>Виразно та осмислено читає текст думи, виділяє головну думку, вирізняє композиційні елементи.</p> <p>Висловлює судження про відображення уславленого образу Марусі Богуславки, її героїчних вчинків, засудження рабства, несправедливості та зла. Називає кобзарів, розповідає про сучасне кобзарське мистецтво України.</p>
2	<p>Історичні пісні. „Ой на горі да женці жнуть”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про історичну пісню.</p>	<p>Аналізує зміст пісні, пояснює її зв'язок з історичним контекстом, з'ясовує визначення історичної пісні, спостерігає її жанрову специфіку. Декламує відповідно до народної ритміки, формулює головну думку твору.</p> <p>Висловлює судження про історичні пісні, їх особливості й тематику, про силу любові й шани запорожців до своєї Батьківщини.</p>
2	<p>Народні балади. „Ой був в Січі старий козак...”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Народна балада як жанр фольклору.</p>	<p>Знає класифікацію балад (народна, літературна), про європейські корені нової балади, формулює визначення балади, аналізує зміст балади, його зв'язок з історичним контекстом, обґрунтовує жанрову специфіку балади. Називає балади про кохання, про родинно-побутові стосунки.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p style="text-align: center;">І ОЖИВА ІСТОРІЯ НАРОДУ... Тарас Шевченко. „І виріс я на чужині...”, „Заповіт”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Вірші і проза як типи художнього мовлення. Стопа, віршові розміри.</p>	<p>Читає, коротко переказує зміст балади, визначає головну думку та особливості композиції твору, пояснює символи народної творчості, використані у баладі. Висловлює судження про баладу, її особливості у порівнянні з іншими пісенними жанрами, про моральне значення вірності своєму народові, засуджує зрадництво. Коментує використання жанру балади в українській романтичній літературі.</p> <p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), аналізує зміст поезії й життєві обставини, за яких були написані вірші, пояснює поетичне кредо, висловлене поетичними рядками.</p> <p>Вирізняє автобіографічні мотиви у вірші, обґрунтовує засоби змалювання ностальгії за рідним краєм, знаходить риси реалізму в зображенні тяжкого життя селян-кріпаків. Виразно читає вірш, пояснює роль метафори у творі.</p> <p>Висловлює судження про важливість викриття жорстокості панів-кріпосників, жорстокості як явища, про значення настроїв і почуттів поета у відображенні складних явищ суспільного життя.</p>
4	<p>Пантелеймон Куліш. „Орися”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Проза як тип художнього мовлення.</p>	<p>Знає короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), розповідає про його суспільні погляди, літературну творчість, наукову та видавничу діяльність. Розповідає про вплив Гомерової „Одіссеї” на оповідання „Орися”, про перенесення події давньогрецького епосу на стародавню Україну. Виразно, осмислено переказує зміст оповідання, виділяє в ньому голов-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
5	<p>Іван Франко. „Захар Беркут” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Мова художнього твору. Застарілі слова (архаїзми, історизми) як засіб характеристики історичної епохи.</p>	<p>ну думку, характеризує поетичний образ головної героїні, стосунки між персонажами. Акцентує увагу на портретах Орисі, молодого козака, на зображенні романтичних пейзажів у творі. Аналізує легенду про золотих турів і зачарованого князя, який не може знайти рідного міста. Зосереджує увагу на зв'язку із фольклором.</p> <p>Висловлює судження про селянський побут старожитної України, романтичний характер оповідання, роль пейзажів у творі.</p> <p>Переказує й аналізує зміст повісті, характеризує головних і другорядних персонажів – Захара Беркута, Максима, Мирослави, Тугара Вовка, пояснює історичну основу твору, визначає його головну думку. Аналізує зміст символічних образів Сторожа і Сонця. Знає про значення діалектизмів, архаїзмів у відображенні історичної епохи.</p> <p>Виносить судження про значення сили єднання, про вибір правильного рішення та його обстоювання, про стародавні уявлення наших пращурів.</p>
4	<p>Андрій Чайковський. „За сестрою”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про компоненти та композицію художнього твору.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), аналізує зміст твору у контексті епохи.</p> <p>Інтерпретує твір, виділяючи в ньому головну думку, визначає специфіку твору, наводить приклади героїзму, відповідальності, вірності.</p> <p>Висловлює судження про основну думку твору, про значення письменника в літературі.</p>
2	<p>Богдан Лепкий. „Цвіт щастя”.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біо-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p><i>Теорія літератури:</i> Композиційні особливості новели.</p> <p>Степан Васильченко. „Свекор”.</p>	<p>графії), аналізує зміст новели, її зв'язок з народною легендою, формулює визначення новели.</p> <p>Читає текст у формі діалогу. Знаходить пейзажні описи, визначає їх роль у творі. Пояснює, чому твір завершено риторичним запитанням.</p> <p>Висловлює судження про відображення в новелі настрою хлопчика, морально-етичні категорії „щастя”, „добра”, „справедливості”.</p> <p>Знає окремі фрагменти біографії С. Васильченка, знає зміст оповідання. Характеризує епоху, в яку був написаний твір. Пояснює, чому Василька в сім'ї називають „свекром”. Читає вголос частину твору, де пояснюється, чому батько вирішив Василька оженити. Висловлює судження про необхідність навчання. Стверджує високий рівень взаємостосунків у родині. Висловлює судження про значення гумору в житті українців.</p>
2	<p>Агатангел Кримський. „Святе кохання” (Идилія), „Весняна розмова”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Про епітет.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), визначає основу твору, характеризує ознаки ліричного твору, подає визначення епітета.</p> <p>Виразно декламує вірші, визначає головну думку, потверджує значення любові до рідної Вітчизни, добирає авторські та власні епітети для підтвердження сили такої любові.</p> <p>Виносить судження про афористичність рядків поезії, про працю вченого-сходознавця.</p>
4	<p>Наталена Королева. „Скитський скарб”.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменницю (окремі фрагменти її біографії). Зупиняється на історії виникнення прозового циклу „Легенди сторокиївські”, що</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про легенду, стиль та стилістику легенди.</p> <p>Микола Сингаївський. „Чорнобривці”, „Батьківське поле”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Художні засоби мови. Метафора.</p>	<p>стали оригінальним і показовим явищем української історичної белетристики. Знає про взаємозв'язок легенд із старогрецькими та візантійськими джерелами. Аналізує зміст твору, визначає тему та ідею, характеризує образи.</p> <p>Акцентує увагу на символічному образі скитського скарбу.</p> <p>Знає окремі фрагменти біографії М. Сингаївського, зокрема аналізує вплив народної творчості на майбутнього митця. Називає пісні на слова М. Сингаївського. Виразно читає поезії. Розповідає, якими засобами відтворено образ хлібороба та його споконвічний зв'язок із землею.</p> <p>Висловлює судження про значення любові до рідної землі, до батьків. Знає значення символу в поезії „Чорнобривці”.</p>
4	<p>Борис Антоненко-Давидович. „Крила Артема Летючого”.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), аналізує зміст твору, розповідає про допитливість, прагнення до знань Артема Летючого. Пояснює, чому він хоче злетіти в небо і які перешкоди з'являються на його шляху до здійснення цієї мрії. Акцентує увагу на наполегливості Артема Летючого і на тому, як сприймали його вчинки у рідному селі.</p> <p>Висловлює судження про неповторність кожної людської особистості, про яскравий індивідуальний художній стиль письменника.</p>
4	<p>Борис Харчук. „Планетник”.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), аналізує зміст твору, обґрунтовує взаємозалежність настрою головного героя і природи. З'ясовує найважливіші риси харак-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Валентин Чемерис. „Візантійський кінь”.</p> <p>Теорія літератури: Поняття про повість-мандрівку.</p>	<p>теру хлопчика, його вчинки. Висловлює судження про моральний вибір, про добро і зло у світі.</p> <p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), переказує зміст твору. Пояснює назву повісті-мандрівки „Візантійський кінь”. Аналізує легенди про двох братів-богатирів, чайку Мар’яну. Висловлює судження про значення описів природи у художньому творі.</p>
2	<p>Василь Голобородько. „Ми йдемо”, „Мова рослин”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про вільний вірш.</p>	<p>Повідомляє короткий біографічний нарис про письменника (окремі фрагменти його біографії), аналізує зміст поезій, пояснює основні теоретико-літературознавчі поняття. Читає та інтерпретує текст, визначає філософічність поезій, пафос оптимізму.</p> <p>Виносить судження про морально-етичні засади ліричного героя, значення рідного дому для кожної людини.</p> <p>Усвідомлює відмінність розмовного тексту і поетичного тексту білим віршем.</p>
2	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ.</p>	<p>Знайомиться з творами письменників-земляків (за вибором учителя).</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p>Із „Ізборника Святослава” (1076) – „Слово про почитання книжне”. Із „Повісті врем’яних літ” – „Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Літопис як історична і літературна пам’ятка.</p>	<p>Називає основні літописи як історичні та літературні пам’ятки. Характеризує „Ізборник Святослава” як пам’ятку цієї доби (уришок „Слово про почитання книжне”). Пояснює характер і обґрунтовує значення пам’ятки „Повість врем’яних літ”. Визначає історичну основу „Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва”, називає основну думку, розповідає про розвиток писемності, значення книг, визначає особливості композиції оповідання, аналізує художні засоби пам’ятки, характеризує образи.</p>
2	<p>ІЗ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVI–XVIII СТ. Кирило Транквіліон-Ставровецький. Геральдичні вірші. Лазар Баранович. „Млинарське каміння дасть різне меління”. Іван Максимович. Епіграми.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про барокову літературу. Про геральдичні вірші. Жанр епіграми.</p>	<p>Знає про епоху давньої української літератури XVI–XVIII ст., про твори, писані латинською, польською та книжною староукраїнською мовами. Характеризує творчість Кирила Транквіліона-Ставровецького, Лазаря Барановича, Івана Максимовича. Знає особливості барокової літератури. Аналізує твір К. Транквіліона-Ставровецького „На герб ясновельможної її милості Ірини Могилянки, княжни Вишневецької, Михайлової Корибутової”, роздумуючи над вічністю людських чеснот. Аналізує вірш Лазаря Барановича „Млинарське каміння дасть різне меління”. Розповідає зміст та називає головну думку епіграм Івана Максимовича.</p> <p>Дає визначення жанру епіграми та називає характерні особливості геральдичних віршів.</p>
2	<p>ІЗ НОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ XIX СТ. ВСТУП. Розвиток нової української літератури.</p>	<p>Знає про умови становлення нової української літератури наприкінці XVIII – на початку XIX ст., визначає її роль у духовному житті української нації. Знає про зачинателя нової української літератури Івана Котляревського.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про літературні стилі і напрями: сентименталізм, романтизм, реалізм (оглядово).</p> <p>Іван Котляревський. „Наталка Полтавка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Драма. Соціально-побутова драма.</p>	<p>Розпізнає художнє відображення у творах нової української літератури суспільних подій та духовного життя народу. Характеризує значення усної народної творчості для становлення і розвитку нової української літератури. Називає письменників, які, наслідуючи І. Котляревського, писали твори народною мовою (Петро Гулак-Артемівський, Григорій Квітка-Основ'яненко, Євген Гребінка). Визначає основоположника нової української літератури – Тараса Шевченка, характеризує його роль у розвитку української літератури і нової української мови. Знає про переслідування російським царизмом української культури, літератури і мови в другій половині XIX ст. Називає провідних письменників XIX ст. (Марка Вовчка, Пантелеймона Куліша, Леоніда Глібова, Павла Грабовського, Івана Нечуя-Левицького, Михайла Коцюбинського, Архипа Тесленка, Івана Карпенка-Карого, Панаса Мирного, Михайла Старицького, Івана Франка, Бориса Грінченка, Лесю Українку) та їх основні твори.</p> <p>З'ясовує зміст понять літературні стилі і напрями: сентименталізм, романтизм, реалізм.</p> <p>Знає короткі відомості про життєвий і творчий шлях І. Котляревського.</p> <p>З'ясовує мотиви написання драми „Наталка Полтавка”, відзначає, що п'єса – перший твір нової української драматургії. Аналізує соціально-побутовий конфлікт, який лежить в основі драми, народну етику, характери і вчинки персонажів, характеризує образи Наталки, Петра, Миколи, Горпини Терпилихи, Возного та Виборного. З'ясовує будову п'єси, її композицію, простежує розгортання драматичного конфлікту. Аналізує мовні засоби ро-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Петро Гулак-Артемівський. „Пан та Собака”, „Рибалка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Загальне визначення сатири. Гумор і сатира. Жанрові особливості байки.</p>	<p>зкриття внутрішнього світу Наталки, поетичного образу дівчини з народу; зіставляє гумористично-викривальні характеристики Виборного і Возного. Визначає поняття про соціально-побутову драму, характеризує роль пісенних фрагментів у творі; з'ясовує значення п'єси „Наталка Полтавка”, пояснює, чому твір має таке тривале сценічне життя. Розкриває значення творчості Івана Котляревського для української літератури і мови. Розповідає про вшанування Івана Котляревського в Україні.</p> <p>Знає основні факти з життя письменника, найпопулярніші його твори. Характеризує внесок Петра Гулака-Артемівського в українську літературу. Знає зміст байки „Пан та Собака”. Визначає головні сюжетні елементи байки та композицію (експозицію, зав'язку, кульмінацію, розв'язку). Характеризує образи Пана і Рябка. Пояснює, чому письменник назвав свій твір „казкою”. Визначає жанрові особливості байки. Знаходить у тексті елементи гумору і сатири, знає основні відмінності між ними. Визначає роль пейзажу в тексті байки. Наводить приклади прислів'їв та приказок, які використав письменник у байці. Характеризує монологи Явтуха, які розкривають його образ. Вміє виразно читати і переказувати байку, висловлює свої міркування щодо зображуваного. Пояснює, в чому проявилася громадянська мужність письменника при зображенні подій у байці „Пан та Собака”.</p> <p>Аналізує баладу „Рибалка”, звертає увагу на її романтичний характер та національний колорит. Характеризує образи Рибалки та</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Євген Гребінка. „Ведмежий суд”, „Човен”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поглиблення відомостей про жанри байки та балади.</p>	<p>Русалки. З'ясовує причини звернення письменника до жанру балади.</p> <p>Знає основні факти з життя Євгена Гребінки, про його захоплення усною народною творчістю, про зустріч з Тарасом Григоровичем Шевченком, знайомство з російськими письменниками. Називає основні твори Євгена Гребінки, їх жанри. Виразно читає й аналізує байку „Ведмежий суд”, характеризує образи Вола, Ведмедя, Вовків, Лисички. Пояснює окремі фрагменти змісту байки, які розкривають несправедливість, крутість судових чиновників, безсоромне приниження і пограбування трудового народу, беззахисність невинного підсудного, безглуздість звинувачень проти Вола. З'ясовує, які саме вади тогочасного устрою критикує письменник-байкар. Характеризує жанрові та художні особливості твору. Узагальнює зображення письменником життєвих подій, окреслює його роль у розвитку української літератури, у становленні національного, самобутнього жанру байки.</p> <p>Виразно читає й аналізує баладу „Човен”, розкриває її алегоричний зміст. Висловлює судження про вплив народних пісень на зміст та образну систему твору. Характеризує жанрові особливості балади.</p>
3	<p>Тарас Шевченко. „Гамалія” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Жанр ліро-епічної поеми.</p>	<p>Знає основні факти з життя Тараса Шевченка, розкриває його роль як основоположника нової української літератури. Називає обставини, під впливом яких формувався світогляд письменника (соціальні умови, суспільні ідеї, дружні зв'язки з іншими культурними діячами, письменниками, знайомство з творами інших письменників, з розповідями</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Степан Руданський. „Пісня” („Повій, вітре, на Вкраїну...”), „Наука”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Пісня як жанр лірики. Поняття про антитезу.</p>	<p>кобзарів про історичне минуле українського народу тощо). Знає твори Тараса Шевченка про козацьку славу України („Іван Підкова”, „Гамалія”, „Гайдамаки”). Називає риси вдачі запорожців, знаходить у тексті місця, що засвідчують волелюбність козаків, їх мужність та військову вправність. Знає зміст ліро-епічної поеми „Гамалія” (у скороченому варіанті), її глибокопатріотичну ідею, характеризує образ козацького ватажка Гамалії. З’ясовує своєрідність побудови поеми, роль риторичних запитань і повторів, епітетів, порівнянь у тексті поеми. Визначає ставлення поета до зображуваних подій. Знає напам’ять уривок з поеми (за вибором учителя).</p> <p>Знає основні події життя Степана Руданського, його суспільно-політичні переконання. Називає основні твори письменника, їх жанрові особливості. Аналізує вірш „Пісня” („Повій, вітре, на Вкраїну...”), характеризує почуття і переживання поета, виражені у творі, простежує мовні особливості. Знає, чому твір став народною піснею. Декламує „Пісню” напам’ять.</p> <p>Аналізує вірш „Наука”, зіставляє монологи матері й батька, що дають поради синові. Доводить, що в основі композиції вірша лежить антитеза. З’ясовує прийом антитези. Обґрунтовує, чому батьківська наука – це основа сімейного виховання.</p>
3	<p>Іван Франко. „Каме­нярі”, „Притча про життя”.</p>	<p>Знає основні фрагменти з життя Івана Франка, його дитячі та юнацькі роки, розповідає про громадську та суспільно-політичну</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p><i>Теорія літератури:</i> Поглиблене поняття про алегорію. Поняття про притчу.</p>	<p>діяльність письменника. Пояснює роль Тараса Шевченка та Івана Франка у розвитку української літератури. Знає зміст, основну тему та головну думку вірша „Каменярі”. Пояснює алегоричність образів каменярів. Характеризує працю каменярів. Аналізує алегоричне відображення боротьби народу проти самодержавства. Зіставляє звучання двох перших і трьох останніх рядків п'ятої строфи, пояснює їх відмінність. Характеризує особливості будови різновиду строфи у вірші „Каменярі”, вперше використаної Іваном Франком. Обґрунтовує, чому Івана Франка називають Каменярем. Знає уривок з вірша „Каменярі” напам'ять.</p> <p>Аналізує зміст „Притчі про життя”, формулює визначення притчі як літературного жанру. Переказує зміст „Притчі про життя”, виділяє головну думку, наводить паралелі з власного досвіду. Характеризує символіку образу меду, з'ясовує значення символів у художній літературі. Висловлює судження про алегорично-повчальний характер „Притчі про життя”.</p>
2	<p>Борис Грінченко. „Доки?”, „До праці”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про художній синтаксис. Фігури-повтори.</p>	<p>Знає основні відомості про життєвий і творчий шлях Бориса Грінченка, обставини, в яких формувався його демократичний світогляд, про педагогічну та видавничу діяльність. Називає основні твори письменника. Аналізує вірш „Доки?”. Визначає, підтверджуючи словами та виразами з тексту, настрій, яким пройнята поезія. Пов'язує зміст вірша з назвою твору. Обґрунтовує власні міркування.</p> <p>Аналізує вірш „До праці”. Пояснює важливість праці для людини. З'ясовує, до кого звертається поет і до чого він закликає. Ха-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Михайло Коцюбинський. „Дорогою ціною” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Пролог та епілог. Поняття про літературні типи.</p>	<p>рактизує тему й основну думку, композиційні та художні особливості вірша (анафора, повтори, риторичні запитання). З'ясовує, у чому полягає національне відродження народу.</p> <p>Знає основні фрагменти з життя Михайла Коцюбинського, умови, в яких жила сім'я Коцюбинських. З'ясовує, якою людиною постає в його уяві письменник. Називає основні твори М. Коцюбинського, оповідання для дітей. Аналізує оповідання „Дорогою ціною”, визначає тему і головну думку твору, характеризує образи Остапа та Соломії. З'ясовує, у чому полягає трагізм тогочасної долі волелюбного трудового народу. Характеризує мужність, стійкість і волю до життя головних персонажів твору, красу стосунків між Остапом та Соломією. Пояснює алегоричність назви оповідання – „Дорогою ціною”. Знаходить у тексті й аналізує художні засоби змалювання героїв твору, окреслює значення пейзажу. З'ясовує поняття прологу та епілогу, формує визначення типовості образів-персонажів, наводить приклади із оповідання „Дорогою ціною” Михайла Коцюбинського та творів інших письменників.</p>
2	<p>Володимир Самійленко. „Українська мова”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про ритмомелодіку та римування. Риторичні фігури.</p>	<p>Знає основні факти життя Володимира Самійленка. Характеризує обставини, за яких почав писати свої твори письменник. З'ясовує значення творчості поета для розвитку української літератури. Аналізує вірш „Українська мова”, розкриває алегоричний зміст першої частини вірша, підкреслює роль Тараса Шевченка в утвердженні української літературної мови. Характеризує римо-ритмічні та художні особливості вірша, використання</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Леся Українка. „Красо України, Подолля!”, „Скрізь плач і стогін, і ридання”, „Давня казка” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поема як ліро-епічний жанр.</p>	<p>прийому поетичного паралелізму в композиційній будові вірша. Вивчає вірш „Українська мова” напам’ять. З’ясовує значення української мови як державної в Україні.</p> <p>Знає основні факти життя Лесі Українки і сім’ї Косачів, з’ясовує, що сприяло літературному розвитку поетеси. Називає риси характеру Лесі Українки, визначальні для її особистої і творчої долі (мужність і силу волі). Знає основні твори її багатогранної діяльності. Характеризує роль письменниці в розвитку української літератури. Аналізує вірш „Красо України, Подолля!” як поетичну перлину пейзажної лірики, художнє втілення високого патріотизму Лесі Українки. Характеризує художні засоби пейзажів, особливості віршової форми у зв’язку зі змістом поезії.</p> <p>Аналізує вірш „Скрізь плач і стогін, і ридання”. З’ясовує ставлення поетеси до своїх сучасників. Пояснює зміст і актуальність закликів Лесі Українки.</p> <p>Знає й аналізує зміст поеми „Давня казка” (скороченого варіанту), розкриває назву вірша, визначає жанр, тему й головну думку твору. Порівнює образи Поета і лицаря Бертольда. Пояснює втілення ідей вільної творчості митця в суспільстві. Характеризує художні особливості поеми „Давня казка”, строфічну будову та ритміку. Дає визначення синтаксичних засобів (поетичних фігур) – анафори, антитези, риторичного запитання, риторичного звертання та ін., з’ясовує їх стилістичне призначення у художньому творі.</p>
2	<p>Євгенія Ярошинська. „Двір життя”.</p>	<p>Знає основні факти біографії письменниці, розповідає про її педагогічну, громадську та фольклористичну діяльність. Називає твори</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p><i>Теорія літератури:</i> Поглиблене поняття про алегорію та символи.</p> <p>ІЗ НОВІТНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТ. ВСТУП. Історичні умови розвитку художньої літератури ХХ ст.</p>	<p>письменниці для дітей. Характеризує оповідання „Двір життя”, визначає основну думку твору – про плинність людського життя, вміння людини вистояти перед спокусою примарного щастя, багатства і слави, виділяє авторську концепцію розуміння змісту життя – гідно пройти шлях своєї долі до пізнання істини. Характеризує художні особливості оповідання, з’ясовує значення алегоричних образів та символів.</p> <p>Знає суспільно-політичні умови розвитку художньої літератури ХХ ст. Характеризує поняття успадкування кращих традицій і мистецьких надбань попередніх епох, нові художні здобутки. Називає основні твори Миколи Куліша, Григорія Косинки, Тодося Осьмачки, Павла Тичини, Максима Рильського, Андрія Малишка, Олеся Гончара, Василя Стуса, Олега Черногуза, Євгена Гуцала, Ірини Жиленко, Віталія Чимериса, Анатолія Дімарова та ін., визначає тематику їх творів та жанрову різноманітність української літератури ХХ ст.</p>
2	<p>Тодось Осьмачка. „Україна”, „Лист”, „Казка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Фольклорні елементи у мові творів письменника.</p>	<p>Називає етапи життєвого і творчого шляху письменника, з’ясовує, як „ходіння по муках” 30-х років вплинуло на подальшу долю Т. Осьмачки. Характеризує змістову та естетичну цінність його поезії. Аналізує своєрідність віршової форми поезії „Україна”, описує персоніфікований образ Вітчизни. Пояснює автобіографічну основу твору „Лист”. Характеризує казковий світ дитинства, зображений у вірші „Казка”. Обґрунтовує багатство образів-символів, з’ясовує особливості художньої мови поезії Т. Осьмачки, її символізм, фольклоризм, експресивність. Знає вірш „Казка” напам’ять.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Андрій Малишко. „Прометей” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поглиблення поняття про композицію. Про ліричний відступ.</p>	<p>Знає фрагменти з життя Андрія Малишка, його родовід, про роль матері в розвитку поетичного таланту сина. Відзначає вплив народної пісні на художню творчість Андрія Малишка. Називає основні твори та поетичні збірки. З'ясовує поняття поетичного новаторства Андрія Малишка. Знає твори поета періоду Великої Вітчизняної війни. Аналізує поему „Прометей” (скорочено). Розкриває тему й головну думку твору, знаходить у тексті рядки на підтвердження хоробрості воїнів, ставлення людей до воїна-розвідника, пояснює символізм образу Прометея (символ мужності, нескореності, любові до людей). Характеризує образ Прометея, порівнює його з образом героя давньогрецької міфології. Обґрунтовує особливості композиції поеми (обрамлювальної композиції), її елементів. Характеризує роль ліричних відступів у тексті твору. Знає напам'ять уривок з поеми (за вибором учителя). З'ясовує розуміння необхідності об'єднати сили проти будь-яких проявів тероризму.</p>
2	<p>Олег Черногуз. „Веселі поради”: „Як поводитись в кіно”, „Як дивитися в очі”, „Як дізнатися про походження свого прізвища”, „Як вітатися”, „Як користуватися телефоном” (на вибір)</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Фейлетон як жанр.</p>	<p>Розповідає про життєвий і творчий шлях Олега Черногуза, називає відомі твори письменника. Аналізує зміст „Веселих порад”, характеризує складні соціальні явища, зображені письменником через призму комічного, з'ясовує типовість життєвих ситуацій та психологію поведінки людей у найрізноманітніших комічних ситуаціях. Розкриває мовні засоби комічного та приховану іронію. Аналізує фейлетон як жанр гумору.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Анатолій Дімаров. „Тирлик”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про типізацію та індивідуалізацію у художньому творі.</p>	<p>Знає основні біографічні відомості про письменника, називає твори Анатолія Дімарова. Розповідає сюжет оповідання „Тирлик”. Аналізує особливості повоєнного часу, коли відбуваються події у творі. Характеризує образ Тирлика. Відзначає роль авторської характеристики, дає визначення типізації образів та подій, аналізує мовні засоби індивідуалізації персонажів у художньому творі.</p>
2	<p>Ірина Жиленко. „Концерт для скрипки, дощу і цвіркуна”, „Осінь. Копання картоплі”, „Кульбабки”, „Похвала грошам” (із циклу „Ярмарок чудес”).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про гротеск та фантазмагорію.</p>	<p>Знає основні факти життя сучасної української поетеси Ірини Жиленко, називає збірки її творів, їх тематику. Характеризує вірш „Концерт для скрипки, дощу і цвіркуна”. Простежує дві змістові лінії твору – ліро-епічну та казково-фантазмагоричну. Визначає основну тему творів поетеси (радість буття) у творах „Осінь. Копання картоплі” та „Кульбабки”. Аналізує вірш „Похвала грошам” (із циклу „Ярмарок чудес”). Дає визначення гротеску та фантазмагорії, наводить приклади із вивчених творів.</p>
2	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ.</p>	<p>Знайомиться з творами письменників-земляків, які працювали у виучуваний період.</p>

9 клас

(70 годин, 2 години на тиждень,
резервний час – 7 год.)

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>ВСТУП. УКРАЇНЬСКА ЛІТЕРАТУРА ЯК ХУДОЖНЄ ВІДОБРАЖЕННЯ ЖИТТЯ НАРОДУ.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Принципи аналізу художнього твору.</p>	<p>Учень: визначає роль і місце художньої літератури в духовному житті нації, характеризує зв'язок літератури з життям народу. Формулює поняття про літературний розвиток, літературний процес від найдавніших часів до наших днів, характеризує становлення і розвиток художньої літератури, зв'язок з усною словесною творчістю. Визначає художній текст як загальнолюдську естетичну цінність, як вид мистецтва. Відзначає важливість історичного та естетичного аналізу художнього твору. Знає принципи та схему аналізу художнього твору.</p>
2	<p>Усна народна творчість. Народна драма. „Просо”. „Коза”. „Весілля”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про народну драматургію та її основні жанри.</p>	<p>Знає про українську усну народну творчість як складову і невід'ємну частину великої культури народу. Називає основні роди українського фольклору: народний епос, народну лірику і народну драму. Характеризує народну драматургію та її основні жанри: пісню-гру з драматичними діалогами („Просо”), драматичну сценку-гру жартівливого характеру („Коза”), родинно-обрядову драму („Весілля”). Аналізує одну з прадавніх трудових пісень-ігор „Просо”, що є мікродрамою жартівливого характеру. Характеризує мовні особливості діалогу, магічний характер пісні. Аналізує елементи драматичного твору (ремарки, діалоги) у п'єсі-грі „Коза”. Пояснює виділення з обрядів різдвяного циклу окремих складників і перетворення їх на самостійні сцени, розкриває варіантність пісні про козу-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>ПРАДАВНЯ УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА. ВСТУП. Періодизація української літератури. Перекладна світська література. Літописи. „Поучення” Володимира Мономаха. „Слово про закон і благодать” („Опис Києва”) Іларіона.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про літопис. Поняття про жанр „повчання”.</p>	<p>дерезу, що дійшла до наших днів. Аналізує народну драму „Весілля” та її варіанти у різних народів. Розкриває зв'язок української народної драматургії зі світоглядом, ментальністю українців.</p> <p>Знає періодизацію української літератури (прадавню українську літературу до XIV ст.; давню – з XIV ст.; нову українську літературу – з часу виходу „Енеїди” Івана Котляревського (з 1798 р.). Характеризує основні віхи у становленні та розвитку української літератури від Київської Русі до кінця XIX ст. Пояснює основні умови створення держави Київська Русь, знає літературні пам'ятки прадавньої літератури: літописи – найдавніші пам'ятки світської літератури Київської Русі; твори перекладної церковної і світської літератури. Характеризує літописи як пам'ятки історії і літератури: „Повість врем'яних літ” (приблизно 1113 р.), „Київський літопис” (з 1118 р. до 1200 р.), „Галицько-Волинський літопис” (до 1292 р.). Аналізує перекладну церковну літературу (церковні книги візантійсько-болгарського походження) та світську літературу, серед творів якої називає „Слово про закон і благодать” Іларіона, „Поучення” Володимира Мономаха. Характеризує Іларіона як першого київського митрополита, талановитого письменника, який прославив Київську Русь, обстоював ідею рівноправності всіх народів. Узагальнює традиції, закладені письменством Київської Русі, окреслює їх значення для подальшого розвитку української та інших слов'янських літератур.</p>
3	<p>„Слово о полку Ігоревім”.</p>	<p>Знає „Слово о полку Ігоревім” як найвидатнішу пам'ятку давньоукраїнської і світової ку-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p><i>Теорія літератури</i> Поняття про колективного героя. Автор у творі.</p>	<p>льтури, характеризує історичну основу твору, сюжет і композицію, жанр „Слова...”. Визначає тему та головну думку „Слова...”. Зіставляє характеристики князів Ігоря, Всеволода та Святослава. З’ясовує ліризм, моральну красу і велич Ярославни. Характеризує образ рідної землі. Знає про авторство поеми, про „віщого Бояна”. З’ясовує поняття колективного героя. Обґрунтовує єдність змісту і форми „Слова о полку Ігоревім”. Доводить, що це твір високохудожній, структурно досконалий, характеризує фольклорну основу пам’ятки та її художні особливості, називає відомих йому авторів перекладів та переспівів „Слова о полку Ігоревім”.</p>
2	<p>ДАВНЯ УКРАЇН-СЬКА ЛІТЕРАТУРА XIV–XVIII СТ.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про ренесансову літературу.</p>	<p>Знає історичні умови розвитку української літератури XIV–XVIII ст. (про монголо-татарську навалу, про загарбання українських земель сусідніми державами, посилення феодалної експлуатації народу). Характеризує роль Запорозької Січі в розвитку освіти України. Знає про зародження книгодрукування та першодруків, про культурну діяльність братств (церковно-освітніх товариств). Характеризує роль Києво-Могилянської академії у розвитку української науки, культури та літератури, аналізує багатство усної народної творчості цього періоду. Знає назви козацьких літописів XVII–XVIII ст. та їх основну тематику („Літопис Самовидця”, „Літопис Гр. Граб’янки”).</p>
2	<p>Іван Величковський (бл. 1650–1701). „Зеґар цілий і полузеґарок”, „Млеко від вівці,</p>	<p>Знає характерні риси бароко в українській літературі (орнаментальність, афористичність, дотепність, курйозність та ін.). Аналізує зміст прочитаних епіграм Івана Величковського „Тому, хто пише вірші”, „На хміль”,</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>пастиру належноє” (на вибір).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поглиблене поняття про барокову поезію. Поняття про курйозну, зорову поезію. Поняття про акровірш.</p> <p>Григорій Сковорода (1722–1794). „Всякому місту – звичай і права”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про афоризм.</p>	<p>„Хто на чужее радий, сам зловлений буває” із збірки „Зеґар цілий і полузеґарок”. Розповідає про поетичний пошук митця, про нові і незвичні літературні форми. Визначає особливості поетичного світобачення, у якому філософські роздуми чергуються із побутовими спостереженнями. Знає про переклад І. Величковським латинських епіграм англійського гуманіста Джона Овена українською мовою. Читає теоретичну працю І. Величковського „Млеко від вівці пастиру належноє”. Характеризує естетичний смисл курйозних віршів – стимулювання у читача інтелектуальної напруги задля осягнення невідомого. Говорить про поєднання словесної гри з графічними формами і живописними ефектами.</p> <p>Узагальнює особливості українського бароко – синтез різних типів мистецтва та поєднання їх з літературою.</p> <p>Знає основні відомості про життя і творчість Григорія Сковороди, характеризує його як філософа, просвітителя, поета, перераховує християнські морально-етичні ідеали, які сповідував Григорій Сковорода, називає основні твори письменника, їх жанрові особливості (ліричні твори, пісні, байки, притчі). Характеризує збірку „Сад божественних пісень”, що проросли із зерен Святого Письма, називає основні мотиви поезій. Аналізує вірш „Всякому городу – нрав і права”, знаходить у тексті твору рядки про уславлення найвищих людських якостей (розуму, совісті, працьовитості), доводить, що це зразок громадянської та філософської поезії, узагальнює значення творчості Григорія Сковороди для розвитку української літератури. Обґрунтовує поняття про афористичність його мови, дає визна-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>НОВА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА (КІНЦЯ XVIII – ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ XIX СТ.). Розвиток поезії, драматургії, прози.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Основні напрями і стилі, роди і жанри художньої літератури (класицизм, реалізм, романтизм).</p>	<p>чення афоризмів, наводить приклади з творів Григорія Сковороди. Знає напам'ять уривок з вірша.</p> <p>Аналізує суспільно-історичні умови зародження нової української літератури кінця XVIII – початку XIX ст. (скасування Запорозької Січі, заборони друкування українських книжок, відхід інтелігенції від народу, повстання народних мас). Характеризує появу перших друкованих збірників народних пісень, з'ясовує роль Івана Котляревського як зачинателя нової української літератури і нової української літературної мови. Аналізує літературні тенденції цього періоду: орієнтація на народне життя, народну мову. Окреслює основні напрями нової української літератури кінця XVIII – перших десятиліть XIX ст. – класицизм, просвітительський реалізм, романтизм; знає основні роди української літератури (лірику, прозу, драматургію). Називає письменників цього часу: Івана Котляревського, Григорія Квітку-Основ'яненка, Петра Гулака-Артемовського та ін.</p>
4	<p>Іван Котляревський (1769–1838). „Енеїда” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про пародію, бурлеск і травестію.</p>	<p>Розповідає основні фрагменти з життя Івана Котляревського, характеризує його як зачинателя нової української літератури. Знає історію написання, основні сюжетні лінії, композицію, образи „Енеїди”, жанрові та стилістичні особливості. Аналізує тему і головну думку твору, відзначає втілення патріотизму, вірності обов'язку, мужності в образах троянців Енея, Низи й Евріала. Характеризує національний колорит твору, сатиричне змалювання панів, чиновників, козацької старшини. Звертає увагу на використання письменником прийомів бурлеску і травестії.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Григорій Квітка-Основ'яненко (1778–1843). „Маруся”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Сентименталізм як літературний напрям в українській літературі. Поглиблення поняття про сентиментальну повість.</p>	<p>Обґрунтовує, чому „Енеїду” Івана Котляревського названо „енциклопедією українського життя XVIII ст.” (М. Рильський). З'ясовує актуальність проблем, відображених у поемі, для наших сучасників. Знає уривок з поеми напам'ять (за вибором учителя).</p> <p>Знає відомості про життєвий і творчий шлях письменника, розкриває основні чинники формування його світогляду, обґрунтовує роль творчості Григорія Квітки-Основ'яненка як „батька української прози” (С. Єфремов). Називає основні твори та їх жанрові особливості, характеризує поєднання у творчій манері Григорія Квітки-Основ'яненка ознак класицизму, реалізму та сентименталізму. Аналізує перший україномовний прозовий твір нової української літератури „Маруся”, визначає жанр (сентиментально-психологічна повість). Характеризує тему соціальної нерівності та головну думку – утвердження християнських ідеалів, зображення високих морально-етичних рис простої людини, характеризує образи Наума Дрота, Марусі та Василя, порівнює образи Марусі і Наталки Полтавки. Відзначає реалістичне змалювання побуту українців, їх обрядів, психологізм у зображенні персонажів. Називає ознаки творчого методу сентименталізму, зокрема, відтворення глибоких почуттів і переживань, внутрішнього світу персонажів. Характеризує художні особливості твору, роль пейзажів. Окреслює значення творчості Григорія Квітки-Основ'яненка для наступного розвитку української літератури.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС 40–60-Х РР. ХІХ СТ. ВСТУП.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про поетичні школи.</p>	<p>Характеризує суспільно-політичний рух в Україні 40–50-х рр. ХІХ ст., знає про діяльність Кирило-Мефодіївського товариства і участь в ньому Тараса Шевченка. Аналізує причини переслідування української мови царським самодержавством. Відзначає подальше кількісне та якісне зростання української літератури, аналізує творчість поетів-романтиків харківської школи (В. Забіли, А. Чужбинського, П. Гулака-Артемовського та ін.).</p> <p>Пояснює роль Тараса Шевченка як основоположника нової української літератури і критичного реалізму як творчого методу і літературного напрямку. Характеризує розвиток української літератури в Західній Україні (в Галичині, на Буковині та Закарпатті). Знає про діяльність „Руської трійці”, характеризує збірник „Русалка Дністрова”. Обґрунтовує роль Маркіяна Шашкевича як зачинателя нової української літератури на західноукраїнських землях. Характеризує роль Юрія Федьковича як основоположника нової української літератури на Буковині.</p>
12	<p>Тарас Шевченко (1814–1861). Життєвий шлях. „Причинна” (уривок „Реве та стогне Дніпр широкий”), „Наймичка”, „Назар Стодоля” (скорочено), „Сон” („У всякого своя доля...”), „Кавказ”, „І мертвим, і живим, і ненарожденним</p>	<p>Знає біографію Тараса Шевченка, відомості про його творчість з попередніх класів. З’ясовує роль Т. Г. Шевченка в розвитку української літератури і нації. Характеризує соціальне походження поета, викуп з кріпацтва (1838), навчання в Академії художеств в Петербурзі. Вказує джерела творчості Великого Кобзаря, називає основні її періоди: рання творчість (1838–1843 рр.), поетична творчість 1843–1847 рр. (період „трьох літ”); невольничя поезія (1847–1857 рр., цикл „В казематі”); творчість після заслання (1857–1861 рр.). Аналізує основні твори цих періодів.</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p>землякам моїм...”, цикл „Думки”, „Ну що б, здавалося, слова...”, „Пророк”, „Полякам” („Ще як були ми козаками”).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Система жанрів у творчості Т. Шевченка.</p>	<p>дів, їх жанрове й тематичне різноманіття, з'ясовує роль подорожей поета в Україну (1843–1844; 1845–1847 рр.). Знає про арешт Тараса Шевченка (1847), умови його перебування на засланні. Характеризує роль видання „Кобзаря”. Розповідає про останні роки життя Тараса Шевченка, похорон, перевезення тіла в Україну і перепоховання в Каневі. Розповідає про вшанування пам'яті великого поета, світове значення його творів.</p> <p>Аналізує ранню творчість Т. Г. Шевченка, основну тематику (сирітство, соціальна нерівність, трагічна доля жінки-кріпачки), вирізняє з-поміж інших жанр балади, дає визначення. Характеризує баладу „Причинна” – найкращий з відомих ранніх творів поета, фольклорну основу твору, називає ознаки романтизму в ньому (незвичайні обставини, події, герої), розрізняє реальне й фантастичне в баладі. Знаходить і аналізує ліричні відступи, переходить від одного віршового розміру до іншого, зумовлені змістом і настроєм різних частин балади. Знає уривок „Реве та стогне Дніпр широкий...” напам'ять.</p> <p>Характеризує поему „Наймичка”, основні сюжетні лінії, образи, художні особливості.</p> <p>Розповідає про Тараса Шевченка як драматурга, аналізує драму „Назар Стодоля”, розкриває тему та головну думку твору (показ соціальних суперечностей), характеризує образи драми.</p> <p>Аналізує ідейно-художній зміст і образи (ліричного героя, вельмож, царя і цариці) поеми „Сон”, сатиричні засоби (гротеск, сарказм та іронія) у викритті царського самодержавства, у донесенні до людей правди про суспільство насильства і зла. Знає напам'ять уривок (за вибором учителя).</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Марко Вовчок (1833–1907). „Інститутка”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Соціально-реалістична повість.</p>	<p>Аналізує поему „Кавказ”, її історичну основу, присвяту, композицію твору, тему національно-визвольної боротьби, пов’язує долю кавказьких народів з історичною долею України. Характеризує образ Прометея у зв’язку з міфом про Прометея, розкриває художні засоби сатири, якими засуджується загарбницька політика російського царизму. Знає уривок з поеми „Кавказ” напам’ять (за вибором учителя).</p> <p>Аналізує послання „І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм...”, характеризує традицію використання жанру послання в Новому Заповіті, у давній українській літературі, висловлюється про адресата „Послання...”. Аналізує викриття Тарасом Шевченком псевдолібералізму українського панства, його зради своєму народові, підтверджує віру в можливість відродження України, обґрунтовує актуальність поеми для сьогоденних українців – земляків Тараса Шевченка, яким адресоване „Послання...”. Знає уривки напам’ять (за вибором учителя).</p> <p>Аргументує визначальний вплив Тараса Шевченка на розвиток української літератури, духовної культури українського народу, окреслює світове значення творчості Великого Кобзаря.</p> <p>Знає основні фрагменти з життя і творчості Марка Вовчка (Марії Вілінської), характеризує її світогляд. Відзначає вплив на творчість письменниці Опанаса Марковича, Тараса Шевченка та Пантелеймона Куліша. Називає основні твори письменниці (народні оповідання та повість „Інститутка”). Характеризує повість „Інститутка”, життєві основи змісту, головну думку – непереборне прагнення лю-</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
4	<p>Пантелеймон Куліш (1819–1897). „Чорна рада” (скорочено).</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Поняття про роман, історичний роман, роман-хроніку.</p>	<p>дини до волі. Визначає її жанр – перша соціально-реалістична повість. Характеризує образи повісті (панночки, бабусі-служниці, Прокопа, Назара, Устини, Катрі). Знає зміст понять – літературний характер та його типовість. Розкриває основні ознаки повісті як жанру.</p> <p>Знає основні відомості про життєвий і творчий шлях Пантелеймона Куліша, його видавничу діяльність, журналістську та перекладацьку практику. Називає основні напрями художньої творчості, твори письменника. Характеризує „Чорну раду” – перший український історичний роман-хроніку. Відзначає поетизацію давньої слави України. Розкриває основний конфлікт твору. Аналізує образи реальних та вигаданих героїв твору (Брюховецького, Череваня, Івана Шрама, Петра Шраменка, Якіма Сомка, Лесі Череванівни), неповторних особистостей, життєво правдивих характерів. Простежує особливості поетики роману (особливості оповіді, художніх засобів творення образів, передачі історичного колориту), узагальнює значення П. Куліша для культури, науки та літератури українського народу.</p>
2	<p>УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ ХІХ СТ. Юрій Федькович (1834–1888). „Три як рідні брати”.</p> <p><i>Теорія літератури:</i> Оповідання та інші „малі” форми прози.</p>	<p>Знає основні біографічні відомості про Ю. Федьковича, розповідає про вплив на формування особистості майбутнього письменника гуцульської природи, народної пісні, творчості Тараса Шевченка. Називає основні напрямки його діяльності (письменницький, педагогічний, редакторський, фольклористичний). Знає назви його поетичних, прозових і драматичних творів. Аналізує оповідання „Три як рідні брати”, характеризує тему оповідання –</p>

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ.	<p>сердечну дружбу, щире побратимство українців (Івана Шовканюка, Якова Нестерюка), німця Тоні Тайвера та словака Баї. Відзначає самобутність письменницького стилю, узагальнює внесок Юрія Федьковича в українську літературу і розвиток української літературної мови на Буковині.</p> <p>Знає творчість письменників-земляків, які творили в кінці XIX ст.</p>

